

iben is érzékelhető szangvinikus természete diktálta sorait.

Nem kívánom azt javasolni, olvassa el az e témában írott cikkeimet, amelyek bőven szolgálnak (az 1980-as 1990-es évek fordulójára vonatkozó) javaslatokkal. Nem kívánom azzal untatni, hogy 1972-től 1994-ig kiskönyvtárak ügyeivel foglalkoztam Baranyában és Pécsen, és ekkor is jelentek meg írásaim ezek gondjairól, javaslatokkal együtt. Azzal sem szeretném untatni, hogy a KKDSZ egyik alapító tagjaként a könyvtárosok érdekvédelmében is szerettem volna valamit elérni. (Ma már nem vagyok szakszervezeti tag sem, de ez más ügy. Nyilván nem azért hagytam ott a szakszervezetet, mert nem volt véleményem vagy javaslatom.) Ha írásaimat ismerné (ne értsen félre, jelentéktelen szösszenetek, nem kell ismerni őket, csak nem árt, ha már egyszer vitázik velem), nyilván tudná, hogy volt javaslatom is. Nem is egy.

Huszonkét évig volt tapasztalatom a kiskönyvtárak ügyében. Huszonkét évig igyekeztem tenni valamit értük. Sokszor konfrontálódva az akkor még korántsem „toleráns” hatalommal. Talán a koszon kívül valami „ragadt” rám, miközben – ha hiszi, ha nem – több százezer könyvet raktam egyik letétből a másikba, egyik raktárból a másikba kollégáimmal, az éppen érvényes ukáz szerint. És vitatkoztam és javasoltam és igyekeztem valamit elérni az állandó átalakulások zűrzavarában.

1972 előtt, jó 15 évig, egy 1200 fős kis falu – a szülőfalum – könyvtárának ügyeit ismertem, „A-tól Z-ig”-ig olvasott könyveivel együtt. Most ez a kis közösség 600 lelket sem számol. Mint olyan sok más magyar falu, valahogyan „összement”. Ahogyan összeomlik a vidék, úgy omlik össze a könyvtárügye is. Bonyolult és nagyon is egyszerű kérdés ez egyben, mert átpolitizált. A lényege szerintem: akarja-e a politika a vidék erősítését, a falvak fenntartását vagy sem? Mert ha nem, ha azok elsorvasztásán munkálkodik, vagy csak rövidlátó volta miatt hagyja őket sorvadni, akkor a falusi könyvtáraknak „annyi”. Mondhatunk mi, amit akarunk...

Hogy ki, mit tett a kiskönyvtárak „modernizálásáért”, megmentéséért, ne adj Isten felszámolásáért, azt én, tapasztalatból, nagyon jól tudom. De az én rövid „üzenetem” nem erről szól. Ezért hát ezt hiába hiányolja belőle.

Kiváló tisztelettel köszönti egykor volt (révfülöpi) olvasójaként is: Pintér László.

(Összeállította: Fejős László)

Reflexiók a Katalistón kialakult szakmai vitához a „későn kapcsoló” kiskönyvtárak megszűnéséről

Szubjektív gondolatok – egy

A törvény (1997. évi CXL.) az ellátás törvénye, a fenntartók azonban a mai napig még nem ellátásban, hanem intézményben gondolkodnak. Miért is?

Bármilyen meglepő, fenntartani egy könyvtárat, értsd ebben az esetben 15–20 négyzetméter, nyáron fűtve, nyitva heti 2–3 órában, könyv évi 15 db (ajándék a Sorostól), technika annyi, mint a komaasszony spájzában, azaz ég egy lámpa, meg egy közhasznú munkás, szóval ettől olcsóbban nem igen lehet kijönni! Azaz mégiscsak az önálló intézmény fenntartása a legjobb. (Értsd: legolcsóbb.)

Meg különben is, könyvtár régen is volt. Most is van 4–5 ezer könyv, sőt 8–10 vagy még több ezer jó pár helyen, ez pedig szép szám egy kistelepülés számára. A könyv meg a könyvtárban van, ez természetes. Miért is kéne ezen változtatni?

Szubjektív gondolatok – kettő

Sorvadnak a kiskönyvtárak? Miért? Sorvad-e az utca melletti vadcseresznye? Nem igazán. Ugyanúgy vadcseresznyt terem, mint tavaly, s mint évekkel előtte, s ugyanúgy ehetetlen a termése. Se rosszabb, se jobb, csak ehetetlen. Hát a kiskönyvtárak sincsenek másképp.

A helyzet nem akut, és nem drámai. Legalábbis nem most vált azzá. A postahivatal, az más. Ha arra már a holló sem jár, akkor az a világ vége. De lehet, hogy csak meg kell szokni, mint a fagyis autó dallamkürtjét – „dó mi ré fá mi szó dó” – a „motoros holló” (= postautó) hangját, ami majd így károg: Itt a posta keljen fel! Nyugdíjat hoztam lájf, na-ná-ná-ná-ná.

Objektív reflexiók, avagy mi történt a kistelepülési könyvtári ellátás fejlesztése érdekében az elmúlt években (Vázlatosan)

1. Az 1997. évi CXL. törvény keretet teremt a könyvtári ellátás, ennek részeként a kistelepülési könyvtári ellátás megoldására, ami tudván tudva megoldatlan. Azaz ne kérjük ma a tegnapi napon és a tegnapi nap munkásain azt számon, ami évtizedek óta megoldatlan. Idézzük csak fel Bereczky László gondolatait 1968-ból (kiemelés tőlem):

„Ideje néhány makacs illúzióval leszámolnunk. Ilyen önámítás, hogy a közművelődési könyvtári rendszerünk a legkisebb falvak lakóinak is biztosítja a számukra szükséges irodalmat. A falusi

könyvtár ma sem különbözik a régi, annyiszor és oly joggal bíralt „népkönyvtár”-tól. A falvak könyvtárai el vannak maradva a város hasonló intézményei mögött. Próbálkozásaink a javításra megrekedtek. A könyvtári autóbusz furgonná töpörödött, a körzetesítés elakadt. A klubkönyvtárak előrelépést jelentenek, de megoldást nem hozhatnak. Létezik-e egyáltalán tökéletes megoldás? Úgy hiszem: nem. Az önálló községi könyvtárakat, de különösen a járási könyvtárakat kell úgy fejleszteni, hogy alkalmasak legyenek a magas szintű és sokoldalú tájékoztatás nyújtására. A feladat óriási és az a szomorú igazság, hogy a magyar közművelődési könyvtárak többségének szinte kizárólagos funkciója a kölcsönzés. Ez objektív, de szemléletbeli tényezőkön is múlik. Figyelni kell a valóságos vagy lehetséges olvasótábor igényeire. Igények vannak, dörömbölnek, csak nem a könyvtár kapuján. Ezért kell fejleszteni és a munka középpontjába állítani a községi könyvtárakban is a tájékoztatást.” (Könyvtáros 18. évfolyam 3. szám, 1968. március 123–127. p.)

2. A törvény definiálja a nyilvános könyvtárat, meghatározza működési kritériumait.

3. 2000. Létrejön a Könyvtári Intézet.

4. 2001. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma könyvtári osztálya értékelve a telematikai fejlesztés eredményeit, a könyvtári törvény hozta változásokat a könyvtári ellátásban, szembesül azzal, hogy a „végeken” az ellátás színvonala kritikus, és bármennyire is remélt volt vagy vártuk, a törvény pozitív hatása – pl. érdekeltésnövelő támogatás, nyilvános könyvtárak jegyzékére került könyvtárak számára megnyíló pályázati források stb. – nem hozott áttörést az ellátás színvonalában.

5. Mindezek alapján a KI megkezdi a kistélepülések könyvtárellátási helyzetének átfogó vizsgálatát, beleértve az ellátórendszereket, az ellátásban érintett megyei (városi) könyvtárakat, hogy ezzel a továbblépést megalapozhassa.

6. 2002. A KI tanulmánya elkészül, publikálásra került a Könyvtári Figyelőben és a KI honlapján.

7. Az NKÖM könyvtári osztálya megfogalmazza a 2003–2007. évekre szóló stratégiai célokat, köztük harmadikként a regionális könyvtári ellátás fejlesztését.

8. 2003. Megalakul az a munkabizottság, mely a stratégiai cél megvalósítására hivatott munka elvégzését vállalja. Ennek keretében számba veszi a lehetséges ellátási formákat, tisztázza ezek mibenlétét, tartalmát, minőségét, költségeit. Tisztázza, kik az ellátók és mi vagy ki, milyen formában biztosítja az ellátáshoz szükséges fedezetet.

9. Kormányzati támogatást nyer az a minisztériumi program, mely egyelőre nagyközségi szintig internet-hozzáférés biztosítását ígéri és teszi lehetővé a könyvtárak számára.

10. Az NKÖM minisztere bejelenti azt a könyvtárfejlesztési „csomagot”, ami az elkövetkezendő években elősegítheti éppen a kistélepülési ellátás fejlesztését is, hiszen többek között évi ötven könyvtár felújítását ígéri.

Összegezve

Mindez arra utal, hogy tudatosan járunk egy utat. Látjuk a gondot és keressük a megoldásokat. De ennél is többre jutottunk már. Néhány dologban konszenzusra vagy konszenzus közeli állapotra.

1. A kistélepülésen élők könyvtári ellátáshoz jutása nem lehet aránytalanul szegényesebb és gyengébb színvonalú, mint a (nagy)városokban élőké.

2. Az ellátás egyenletes terítéséhez és a személyes, azaz egyedi igények kielégítéséhez azonos területen egymás mellett párhuzamosan élő és igénybe vehető ellátási formákra van szükség, városban és vidéken egyaránt! A könyvtárplázától a kutatókönyvtárig, a csomagküldő szolgáltatótól a virtuális könyvtárig, a forgatott letéti gyűjteménytől a mobil ellátásig, a webportáltól a fiókkönyvtárig, a szakkönyvtártól a közkönyvtárig ha nem is minden, de több lehetőség közül választhasson az állampolgár.

3. Meg kell határozni a megrendelhető ellátás formáit, az egyes ellátási formák tartalmát és/azaz minőségét, valamint árát. Fel kell állítani a KSZR-t. (Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszert).

4. Helyzetbe kell hozni azokat a könyvtárakat, melyek a KSZR szolgáltatói lesznek.

5. A szakfelügyeletet fel kell készíteni arra, hogy segítse az átállást: intézményfenntartás helyett szolgáltatás-biztosítás. Mert a most meglévő intézmény nem intézmény. Egy jó intézmény, egy megfelelő intézmény az drága intézmény. A szolgáltatások megrendelése olcsón garantált minőséget jelent.

Mindez persze egyik napról a másikra nem megy. De talán most az eltökéltség bír akkora lendülettel, hogy végigjárjuk a magunk elé kitűzött utat, amin nem is csak egyedül haladunk.

2004-ben a SZTAKI a kiskönyvtárak számára hozzáférést biztosít a KI-vel közösen fejlesztett Kistélepülési Webportáljához. Jelenleg ennek tesztüzeme zajlik, a terméket várhatóan 2004. áprilismájustól tesszük hozzáférhetővé, elsősorban az utóbbi években internet-hozzáférést nyert könyvtárak számára. Ez saját honlapfelület és tudástár kialakítása mellett hozzáférést biztosít majd a „kicsik” számára is minden „nagy” szolgáltatásához, ami elektronikusan elérhető.

Járjuk tehát az utat, s nem úgy és azért, hogy elmenjünk a falvak mellett, hanem éppen azért, hogy odaérjünk. Hogy hazaérjünk. A kis haza minden pontjára elérjünk. (Fehér Miklós osztályvezető, Könyvtári Intézet)